Întrebări fără răspuns (deocamdată) legate de modul de determinare a obligaţiei de a plăti contribuţii sociale începând cu anul 2018 | Mirela Păunescu

Apariţia O.U.G. nr. 79/2017 în luna noiembrie a anului trecut a stârnit un val de nemulţumiri. Încercăm să analizăm în articolul ce urmează câteva dintre întrebările rămase deocamdată fără un răspuns în Codul fiscal aplicabil de la 1 ianuarie.
Prima dintre problemele identificate și discutate aici (aşa cum ştim deja, sunt mai multe aspecte controversate în Codul fiscal) se referă la deductibilitatea contribuțiilor sociale (de asigurări sociale, pe scurt CAS, şi de sănătate – CASS) datorate de contribuabil în nume propriu, şi nu în eventuala sa calitate de angajator.

Ca modificare adusă de O.U.G. nr. 79/2017, începând cu anul 2018, CASS datorat în nume propriu de contribuabil nu mai este deductibil la calculul impozitului pe venit. Deşi, la prima vedere, acest tratament diferit în cazul CASS faţă de CAS plătită în nume propriu, care şi-a păstrat deductibilitatea în ciuda unor modificări faţă de anul 2017, pare nejustificat, dacă ne uităm la condiţiile în care se datorează CASS, această diferenţă pare justificată. Astfel, în câteva cuvinte, urmând să dezvoltăm ulterior, începând cu anul 2018 CASS că se datorează nu pentru fiecare sursă de venit în parte (ne referim la venituri din activităţi independente, la cele din chirii și altele menţionate de Codul fiscal), ci dacă veniturile cumulate din sursele desemnate explicit la art. 155

alin. (2) C.fisc. depăşesc 12 salarii minime pe economie. În lipsa unei legături directe între veniturile din activităţi independente şi CASS, pare logic să nu se considere contribuţia ca fiind deductibilă. Spre exemplu, un contribuabil ar putea declara pentru anul anterior venituri nete din activităţi independente de 1.000 de lei şi din chirii de 30.000 de lei, iar alt contribuabil ar putea avea venituri din activităţi independente de 50.000 lei. Ambii contribuabili ar avea de plată o sumă egală pentru CASS, în ciuda diferenţelor semnificative dintre veniturile nete din activităţi independente.

Legat de regimul deductibilităţii CAS, art. 68 alin. (5) pct. l precizează că sunt deductibile limitat „cheltuielile reprezentând contribuția de asigurări sociale datorată de contribuabil potrivit prevederilor titlului V – Contribuții sociale obligatorii, indiferent dacă activitatea se desfășoară individual și/sau într-o formă de asociere. Deducerea cheltuielilor respective se efectuează de organul fiscal competent la recalcularea venitului net anual/pierderii nete anuale, potrivit prevederilor art. 75”.
Înţelegem din textul de lege că, în cursul anului, contribuabilul care obţine venituri din activităţi independente nu deduce CAS plătit sau datorat, ci doar organul fiscal o va face la recalcularea venitului net anual.

Alineatul (1) al articolului 75 menţionat precizează că „organul fiscal competent are obligația recalculării venitului net anual/pierderii nete anuale, determinat/determinată în sistem real, pe baza datelor din contabilitate, stabilit/stabilită potrivit Declarației privind venitul realizat, prin deducerea din venitul net anual a contribuției de asigurări sociale datorate de contribuabil potrivit prevederilor titlului V – Contribuții sociale obligatorii”.
Întrebarea care se naşte este dacă aceste cheltuieli cu CAS datorat în nume propriu sunt luate în considerare la determinarea venitului net sau nu de către contribuabil.

Această noţiune de „venit net” este importantă pentru a determina fie anumite cheltuieli deductibile plafonat (cum ar fi cheltuielile de sponsorizare, mecenat, pentru acordarea de burse private sau cheltuielile de protocol). Baza de calcul pentru aceste cheltuieli se determină ca diferență între venitul brut și cheltuielile deductibile, altele decât cheltuielile de sponsorizare, mecenat, pentru acordarea de burse private şi cheltuielile de protocol.

Poate mai important chiar decât determinarea corectă a cheltuielilor deductibile limitat menţionate anterior este luarea unei decizii corecte dacă se datorează sau nu CASS.

Astfel, art. 170 alin. (2) C.fisc. precizează: „Veniturile care se iau în calcul la verificarea plafonului prevăzut la art. 155 alin. (2) sunt cele realizate din una sau mai multe surse de venituri, din categoriile de venituri menționate la art. 155 alin. (2), respectiv:
a) venitul net din activități independente, stabilit potrivit art. 68 – 70, după caz;
b) venitul brut din asocieri cu persoane juridice, contribuabili potrivit titlului II, III sau Legii nr. 170/2016 privind impozitul specific unor activități, pentru care sunt aplicabile prevederile art. 125 alin. (7) – (9);
c) venitul net sau norma de venit, după caz, pentru veniturile din cedarea folosinței bunurilor, stabilite potrivit art. 84 – 87;
d) venitul/câștigul din investiții, stabilit conform art. 94 – 97;
e) venitul net sau norma de venit, după caz, pentru veniturile din activități agricole, silvicultură și piscicultură, stabilite potrivit art. 104 – 106;
f) venitul brut/venitul impozabil din alte surse, stabilit potrivit art. 114 – 116.
(3) Încadrarea în plafonul anual prevăzut la art. 155 alin. (2) se efectuează prin însumarea veniturilor anuale menționate la alin. (2), realizate în anul fiscal precedent”.

Cel puţin trei aspecte trebuie clarificate de Ministerul Finanţelor în ceea ce priveşte modul de calcul al veniturilor care se compară cu plafonul anual:

1. Trebuie să scadă contribuabilul CAS datorat în nume propriu pentru a determina veniturile nete în sensul art. 170?
2. Veniturile nete din activităţi independente impuse pe bază de norme de venit sunt cele înaintea corecţiilor (mai mari) sau cele de după corecţii (mai mici)? Corecţiile sunt detaliate în normele Codului fiscal şi în ordine emise de ANAF, nu în textul acestuia.
3. Ce se înţelege prin venit din investiţii, mai exact venit din dobândă şi dividende? Valoarea netă sau valoarea brută?

Prin comparaţie, pentru a decide dacă se datorează CAS pentru veniturile din activităţi independente, contribuabilul trebuie să cumuleze venitul net realizat în anul precedent, stabilit în conformitate cu art. *68 Reguli generale de stabilire a venitului net anual din activități independente*, determinat în sistem real, pe baza datelor din contabilitate**, exclusiv cheltuielile reprezentând contribuția de asigurări sociale**, raportat la numărul lunilor de activitate din cursul anului, cu alte venituri din activităţi independente (cum ar fi cel din drepturi de autor sau cele impozitate pe baza normelor de venit) şi să compare dacă această valoare lunară netă cumulată este cel puțin egală cu nivelul salariului de bază minim brut pe țară în vigoare în luna ianuarie a anului pentru care se stabilește contribuția.
Tot prin comparaţie cu modul de determinare a veniturilor pentru a decide dacă se datorează CAS, în cazul veniturilor nete din activităţi independente impuse pe bază de norme de venit, art. 148 C.fisc. menţionează explicit că valoarea lor este cea rezultată în urma aplicării corecţiilor menţionate la art. 69, pe când art. 170 nu o face.

Remarcăm că pentru a face viaţa contribuabilului dacă nu grea, măcar incomodă, Codul fiscal foloseşte metode diferite de

calcul al veniturilor care determină plată CAS faţă de cele ce determină plata CASS.
O diferenţă semnificativă între modalitatea de calcul a plafonului pentru CAS faţă de cel pentru CASS (în fara celei prezentate anterior) se referă la modul de calcul al veniturilor: pentru CAS calculăm venituri lunare, pentru CASS calculăm veniturile anuale.
Astfel, în cazul drepturilor de proprietate intelectuală care se impozitează prin reţinerea impozitului anticipat sau final la sursă, contribuabilul analizează venitul net lunar realizat în anul precedent, rămas după scăderea din venitul brut a cheltuielii deductibile de 40% prevăzute la art. 70, raportat la numărul lunilor de activitate din cursul anului.

În primul rând, sintagma „luni de activitate în cursul anului” în cazul drepturilor de autor ar trebui definită. Asta deoarece nu există un control asupra perioadei de activitate a contribuabililor care obţin venituri din drepturi de proprietate intelectuală şi nu există niciun indiciu legat de ce se înţelege prin acestă perioadă de activitate. Dacă lucrez 6 luni la un articol, îl public şi încasez o sumă de bani, cât timp am avut activitate? O lună sau şase? Cum pot proba?

În cazul în care contribuabilul obţine 3.000 de lei drepturi nete de proprietate intelectuală, prezumând că a avut activitate 3 luni (poate că a declarat că obţine astfel de venituri începând cu octombrie sau a avut contracte pentru astfel de venituri doar 3 luni) şi are alte venituri nete din activităţi independente de 12.000 de lei pe o perioadă de 12 luni, plafonul pentru CAS pare că a fost depăşit, pe când cel pentru CASS nu, şi persoana va datora CAS, dar nu va datora CASS pentru anul următor.
Se mai naşte o întrebare importantă: dacă am pierderi fiscale în activitatea independentă (sau chiar din chiriile impozitate în sistem real), le pot scădea din celelelate venituri pe care le analizez?
În vechiul Cod fiscal se menţiona explicit [spre exemplu, la

art. 175 alin. (5)] că pierderile fiscale nu se iau în considerare la determinarea bazei de calcul a contribuţiilor de asigurări de sănătate, pe când în forma Codului fiscal, modificată de O.U.G. nr. 79/2017, nu mai există nicio precizare. Deşi în cazul anului 2017, spre exemplu, precizările din Codul fiscal se refereau la baza de calcul (care în cazul anului 2018 este fixă), întrebările analizate şi precizările care lipsesc considerăm că sunt relevante.

În ceea ce priveşte ultimul aspect semnalat, dacă formula de calcul a câştigurilor din investiţii este dată la articolele 94-97, despre modul de determinare a venitului din dobândă şi dividend nu avem multe detalii (există definiţia acestor venituri la art. 7 C.fisc., dar definiţiile vorbesc de sume care trebuie plătite, astfel: pct 11 – „dividend – o distribuire în bani sau în natură […]", pct 12 – „dobânda – orice sumă ce trebuie plătită sau primită pentru utilizarea banilor, […]").
Opinia noastră este că interpretarea noţiunii de „venit din dobândă şi din dividende" trebuie să se refere la valorile brute cuvenite beneficiarilor, înainte de scăderea impozitelor reţinute la sursă, şi nu la sumele primite în numerar, nete de impozitul pe venit reţinut.
Această interpretare este consecventă cu celelalte noţiuni de venituri sau câştiguri menţionate la art. 170 alin. (2), care toate se referă la venituri înainte de scăderea impozitului pe venit datorat, fie că este reţinut de către plătitorul venitului, fie că este plătit de către beneficiarul venitului.

O problemă legată de această interpretare este aceea că, de cele mai multe ori, beneficiarul veniturilor din dobânzi şi dividende nu primeşte de la plătitorul veniturilor informaţii privind veniturile brute calculate, impozitele reţinute şi alte detalii. Beneficiarul vede cel mult sumele nete încasate, iar plătitorul venitului declară la organul fiscal competent reţinerile la sursă potrivit art. 132 C.fisc. până la finalul lunii februarie, deci după ce contribuabilul ar fi trebuit să

depună formularul D 600 pentru anul în curs. Mai mult, plătitorul venitului nu are nicio o obligaţie să notifice beneficiarul despre veniturile brute, impozitele reţinute şi veniturile nete plătite sau nu (cel puţin în cazul veniturilor din dividende şi dobânzi).
Spre deosebire de actuala formă a Codului fiscal, rezultată în urma modificărilor aduse de O.U.G. nr. 79/2017, vechiul Cod fiscal menţiona explicit la art. 176 alin. (2) că „pentru persoanele fizice care realizează venituri din dividende, baza lunară de calcul al contribuției de asigurări sociale de sănătate reprezintă totalul veniturilor brute din dividende, în bani sau în natură, distribuite de persoanele juridice, realizate în cursul anului fiscal precedent, raportat la cele 12 luni ale anului”, în cazul dobânzilor fiind prezentată o regulă similară la alin. (3).
O dificultate suplimentară pentru persoanele care analizează dacă datorează sau nu CASS este faptul că analiza veniturilor trebuie să se facă până la 31 ianuarie a anului următor, în condiţiile în care obligaţia de a depune declaraţia finală de impozit pe venit este scadentă abia în 25 mai, iar plătitorii de venituri au obligaţia de a trimite declaraţiile lor (venituri brute plătite şi reţineri la sursă) până pe 28 februarie, aşa cum am menţionat.
Alt aspect care trebuie clarificat de urgenţă este ce se întâmplă în cazul dividendelor care au fost declarate anterior anului 2017 și au fost impozitate (societatea repartizând profitul net către dividende şi plătind impozitul pe dividendele neplătite până la finalul anului). Dacă acţionarul a încasat sumele în anul 2017, în condiţiile în care declararea dividendelor şi impozitarea acestora s-au făcut anterior şi în condiţiile în care poate nici să nu mai fie acţionar, va avea obligaţia să plătească contribuţii de asigurări sociale de sănătate dacă depăşeşte pragul menţionat de Codul fiscal, cu aceste dividende?

Noul Cod fiscal nu aduce lămuriri nici asupra acestui aspect. Spre comparaţie, în norma de aplicare a vechiului Cod fiscal

(punctul 171 dat în aplicarea art. 176) se menţiona explicit că dacă se repartizau dividende, chiar şi în lipsa încasării lor efective, acestea intrau în baza de calcul al contribuţiei pentru asigurări de sănătate şi, ca atare, se datora CASS pentru ele (dacă nu existau excepţii aplicabile).
Interpretarea noastră este că, în cazul acestor dividende, odată ce impozitarea s-a făcut anterior anului 2017, contribuabilul nu ar trebui să considere sumele încasate ca fiind venit al anului 2017. Mai mult, dacă societatea distribuie dividende deja impozitate în alt an, nu mai are nicio obligaţie de a notifica ANAF că a efectuat plata efectivă a dividendelor nete. Cu alte cuvinte, ANAF nu mai poate ști dacă şi când s-au încasat efectiv dividendele odată ce ele au fost declarate şi impozitate (cu excepţia unei eventuale informări de la bănci sau de la societăţile plătitoare de dividende).
Cumva similar, noul Cod fiscal nu precizează în acest moment dacă dividendele declarate şi nedistribuite în anul 2017 trebuie luate în considerare de acţionari când decid dacă au sau nu de plată CASS pentru anul 2018. Suntem de acord că, înainte de 1 ianuarie 2018, norma vechiului Cod fiscal clarifica acest aspect (în sensul lămuririi că venitul neîncasat din dividendele distribuite este considerat venit realizat), dar se apropie termenul limită de depunere a declaraţiei D 600 şi nu avem nicio clarificare care să ne ajute să decidem corect dacă datorăm sau nu CASS.
Nu putem să nu ne gândim la situaţia acţionarilor care au câteva acţiuni în diverse firme (fie ca rezultat al Cuponiadei, fie ca rezultat al investițiilor la bursă) şi care acum trebuie să alerge să se informeze la societăţile unde deţin acţiuni dacă li s-au repartizat dividende în cursul anului. Sau la acţionarii care poate au împrumutat firmele lor stabilind o dobândă, care curge, dar nu e încasată. Atenţie! Acţionarii sau cei ce încasează bani din dobândă nu au obligaţia să îşi ţină evidenţa veniturilor din dividende şi dobânzi, deci nu li se poate imputa faptul că nu au o evidenţă detaliată a veniturilor cuvenite (care pot să nici nu fie

încasate).

O situaţie care cu siguranţă va nemulţumi mulţi contribuabili va fi aceea în care în anul anterior au avut venituri care au depăşit plafonul, iar în anul curent nu mai obţin astfel de venituri. Astfel, dacă în anul 2017 un contribuabil a obţinut venituri din chirii, din dividende sau din dobânzi de 50.000 de lei şi tot în cursul anului 2017 a terminat contractul de chirie, a vândut acţiunile sau a lichidat depozitele constituite, va mai datora în anul 2018 CASS? În prezent, în baza Codului fiscal şi ţinând cont şi deformularul D 600, se poate stopa obligaţia de plată a CASS doar dacă contribuabilul îşi încetează sau îşi suspendă activitatea. Dar în cazul veniturilor din investiţii, spre exemplu, putem vorbi despre o suspendare sau încheiere a activităţii? Mai ales ţinând cont de faptul că a avea acţiuni nu-ţi garantează nici încasarea dividendelor şi cu atât mai puţin încasarea unor sume fixe sau măcar minime.
În cazul persoanelor care obţin venituri din activităţi independente, această situaţie este rezolvată mai facil în sensul că pot dovedi că şi-au încheiat activitatea sau şi-au suspendat-o şi se se poate stopa obligaţia de plată a CASS. Dar dacă în anul anterior am avut venituri care au depăşit pragul menţionat şi tot în cursul anului anterior mi-am încheiat/suspendat activitatea, mai am obligaţia să depun D 600? Trebuie să depun două declaraţii? Una că am avut venituri, alta că am încetat activitatea?
Ultimul aspect analizat este cel legat de o eventuală dublă impozitare în cazul CASS datorat pentrul anul 2018. O să simplificăm şi o să presupunem că avem fie un contract de chirie care generează venituri nete de 50.000 de lei, fie că am încasat dividende de 50.000 lei în anul 2017, neavând alte venituri menţionate la art. 155 alin. (1) lit. a)-d), g), i)-l). În ambele cazuri, pentru anul 2018 datorăm CASS. Vechiul Cod fiscal precizează că ANAF este cel ce determină pentru anul 2017 contribuţia de asigurări de sănătate datorată şi ne va trimite o decizie de impunere anuală pentru veniturile din

anul 2017, decizie pe care trebuie să o plătim în termen de 60 de zile. Dacă decizia vine în anul 2018, contribuabilul va fi neplăcut surprins să realizeze că trebuie să plătească în anul 2018 de 2 ori CASS.
Aceasta deoarece până pe 31 ianuarie 2018 contribuabilul, încasând mai mult de 22,800 lei în anul 2017, are obligaţia să depună D 600 şi să plătească CASS (trimestrial, datorat la salariul minim pe economie).

În loc de concluzie, nu putem decât să constatăm că este necesar ca Ministerul Finanţelor Publice să vină cât mai repede cu interpretări ale problemelor semnalate anterior. Fie că va fi o modificare a normelor Codului fiscal, fie că, la fel ca în situaţii anterioare, un Ordin ANAF de completare a formularelor va sugera răspunsul la aceste probleme (ceea ce ne ridică semne de întrebare privind legalitatea acestor Ordine ale preşedintelui ANAF care, uneori, vin să adauge la lege), cert este că în acest moment majoritatea contribuabililor şi inspectorilor ANAF par depăşiţi de situaţie.
Dacă ne mai gândim şi la faptul că termenul limită de depunere a formularului D 600 privind venitul asupra căruia se datorează contribuția de asigurări sociale și cu privire la încadrarea veniturilor realizate în plafonul minim pentru stabilirea contribuției de asigurări sociale de sănătate este la o distanţă de mai puţin de 3 săptămâni, nu putem decât să ne bucurăm că profesia aleasă ne dă posibilitatea să trăim o viaţă palpitantă.

Autor: Mirela Păunescu – PhD, ACCA